

MASJID-MASJID CINA — DI DUNIA —

世界华人清真寺精选

HAJI YUSUF LIU BAOJUN

HAJAH AISHAH ZHANG BAOHONG

3/9/2023

MASJID-MASJID

CINA

DI DUNIA

世界华人清真寺精选

HAJI YUSUF LIU BAOJUN 劉寶軍
HAJAH AISHAH ZHANG BAOHONG 張寶紅

PUSTAKA PERDANA

1014013

MASJID-MASJID CINA DI DUNIA

世界华人清真寺精选

Hakcipta: **Haji Yusuf Liu Baojun**
Hajah Aishah Zhang Baohong

Hak cipta terpelihara. Dicitak di Malaysia. Mana-mana bahagian dari buku ini tidak boleh digunakan atau dikeluarkan dalam apa juga bentuk atau cara, atau disimpan di dalam pangkalan data, tanpa kebenaran bertulis terdahulu dari penerbit melainkan untuk kes-kes petikan ringkas untuk dimuatkan di dalam artikel-artikel dan ulasan-ulasan kritikal. Salinan-salinan yang dibuat daripada mana-mana bahagian buku ini untuk apa-apa maksud selain daripada untuk kegunaan sendiri adalah melanggar undang-undang hak milik.

ISBN: 978-967-16387-1-2

Edisi Pertama: 2020

Diterbitkan oleh:

CM Diverse Sdn. Bhd. (1053626-D)
No. 73, Jalan Bukit Desa 6,
Taman Bukit Desa,
58100 Kuala Lumpur, Malaysia.

Dicitak oleh:

Percetakan Advanco Sdn. Bhd.(45169-K)
23, Jalan Segambut Selatan,
Taman Segambut, 51200 Kuala Lumpur.

297.251
Liu

KANDUNGAN

- i. Pengenalan 1

MASJID-MASJID CINA DI DUNIA

BAB 1: MASJID-MASJID CINA DI MALAYSIA 9

- 1.1 Orang Cina Muslim di Malaysia
- 1.2 Masjid-masjid Cina di Malaysia
 - a. Masjid Kampung Hulu, Melaka
 - b. Masjid Cina Negeri Melaka, Krubong, Melaka
 - c. Masjid Muhammadiyah (Masjid Cina Ipoh), Perak
 - d. Masjid Jubli Perak Sultan Ismail Petra, Rantau Panjang, Kelantan
 - e. Kompleks Al-Sa'adah, Seremban, Negeri Sembilan
 - f. Masjid Cina Titi Papan, Pulau Pinang
 - g. Masjid Jamek Cina Klang, Selangor
 - h. Masjid Al-Hidayah, Bayan Lepas, Pulau Pinang
 - i. Masjid Al-Khairiah, Pulau Pangkor

BAB 2: MASJID-MASJID CINA DI INDONESIA 41

- 2.1 Orang Cina Muslim di Indonesia
- 2.2 Persatuan Islam Tionghoa Indonesia (PITI) di Indonesia
- 2.3 Masjid-masjid Cina di Indonesia
 - a. Masjid Jami Angke Al-Anwar, Jakarta
 - b. Masjid Jami Kebon Jeruk, Jakarta
 - c. Masjid Cheng Ho, Surabaya
 - d. Masjid Cneng Ho, Palembang
 - e. Masjid Tan Kuk Lieng, Bogor
 - f. Masjid KHK, Jember Dermolek, Jember, Ma'arif

- g. Masjid Al-Mahdi, Magelang
- h. Masjid Al-Imtizaj, Bandung
- i. Masjid Siti Djirzanah, Jogjakarta
- j. Masjid Muhammad Cheng Hoo, Purbalingga
- k. Masjid Lautze, Jakarta
- l. Masjid Lautze 2, Bandung
- m. Masjid dan Kapal Laksamana Cheng Ho, Batam
- n. Masjid Muhammad Cheng Hoo, Makassar
- o. Masjid Muhammad Cheng Hoo, Pandaan

BAB 3: MASJID-MASJID CINA DI THAILAND 112

- 3.1 Orang Cina Muslim di Thailand
- 3.2 Masjid-masjid Cina di Thailand
 - a. Masjid Krue Se, Pattani
 - b. Masjid Ban Ho atau Baan Haw, Chiang Mai
 - c. Masjid Chang Khlan, Chiang Mai
 - d. Masjid Attaqwa / Masjid San Pa Koi, Chiang Mai
 - e. Masjid Assaadah, Chiang Mai
 - f. Masjid Mae Ngon / Masjid Al-Ihsan, Chiang Mai
 - g. Masjid Arrahmah (Tha Ton), Chiang Mai
 - h. Masjid Darulaman, Chiang Rai
 - i. Masjid An-Noor Mae Sai, Chiang Rai
 - j. Masjid Darussalam Mae Salong, Chiang Rai
 - k. Masjid Al-Israa, Ming Yang, Mae Hong Son

BAB 4: MASJID-MASJID CINA DI MYANMAR..... 139

- 4.1 Panthay di Myanmar
- 4.2 Masjid-masjid Panthay di Myanmar
 - a. Masjid Panthay di Mandalay
 - b. Masjid Panthay di Tantlyan
 - c. Masjid Panthay Nur Al-Islam di Tachileik, Negeri Shan Timur
 - d. Masjid Panthay di Kyinetung, Negeri Shan Timur
 - e. Masjid Panthay di Mogyoke, Rubyland
 - f. Masjid Panthay di Myitkyina, Negeri Kachin
 - g. Masjid Panthay di Taunggyi, Selatan Negeri Shan
 - h. Masjid Panthay di Yangon
 - i. Masjid Panthay Bangkok di Negeri Wa

BAB 5: MASJID-MASJID DI TAIWAN, CHINA..... 156

- 5.1 Islam di Taiwan, China
- 5.2 Orang Cina Muslim di Taiwan
- 5.3 Masjid-masjid di Taiwan, China
 - a. Masjid Agung Taipei
 - b. Masjid Kaohsiung

- c. Masjid Kebudayaan Taipei
- d. Masjid Taichung
- e. Masjid Longgang
- f. Masjid Tainan
- g. Masjid At-Taqwa, Dayuan
- h. Masjid An-Nur Tongkang
- i. Masjid Baitul Muslimin Yilan
- j. Masjid Al-Falah Hualien

BAB 6: MASJID-MASJID DI HONG KONG, CHINA 188

- 6.1 Islam di Hong Kong
- 6.2 Orang Cina Muslim di Hong Kong
- 6.3 Masjid-masjid di Hong Kong
 - a. Masjid Jamia
 - b. Masjid Kowloon
 - c. Masjid Ammar dan Pusat Islam Osman Ramju Sadick
 - d. Masjid Stanley
 - e. Masjid Chai Wan
 - f. Masjid Ibrahim

BAB 7: MASJID DI MACAU, CHINA 206

- 7.1 Islam di Macau
- 7.2 Majoriti Muslim atau Organisasi yang Berkaitan dengan Islam di Macau
- 7.3 Masjid dan Perkuburan di Macau

BAB 8: MASJID-MASJID DUNGAN DI KAZAKHSTAN 213

- 8.1 Orang Dungan dan Dungan Muslim di Kazakhstan
- 8.2 Masjid-masjid Dungan di Kazakhstan
 - a. Masjid Zharkent, Kampung Zharkent
 - b. Masjid Abu Bakar, Kampung Aukhatty
 - c. Masjid Turgani, Kampung Jalpaktobe
 - d. Masjid Imam Musin, Kampung Jalpaktobe
 - e. Masjid Bai Yanhu, Masanchi/Ingpan
 - f. Masjid Abu Bakar, Kampung Masanchi
 - g. Masjid Nur-Mubarak, Kampung Shortobe
 - h. Masjid Bular Batir, Kampung Shortobe
 - i. Masjid Bular Batir Salam, Kampung Shortobe
 - j. Masjid Misbahul Islam, Kampung Shortobe
 - k. Masjid Shortobe, Kampung Shortobe
 - l. Masjid Hanafi, Kampung Shortobe

BAB 9: MASJID-MASJID DUNGAN DI KYRGYZSTAN 239

- 9.1 Dungan Muslim di Kyrgyzstan

- 9.2 Masjid-masjid Dungan di Kyrgyzstan
- a. Masjid Dungan di Wilayah Issyk-Kul
 - i. *Masjid Karakol*
 - ii. *Masjid di Kampung Yrdyk*
 - iii. *Masjid Aysha, Kampung Yrdyk*
 - b. Masjid Dungan di Wilayah Chuy
 - i. *Masjid Ihlias, Bandar Bishkek*
 - ii. *Masjid Hazreti Umar, Bandar Bishkek*
 - iii. *Masjid Umar Al-Faruk, Kampung Cholpon*
 - iv. *Masjid Jamia, Kampung Kant*
 - v. *Masjid Dua Bintang, Kampung Kenbulun*
 - vi. *Masjid Ahli Sunnet, Kampung Iskra*
 - vii. *Masjid di Kampung Ivanovk*
 - viii. *Masjid Arrohman, Kampung Milianfan*
 - ix. *Masjid Al-Buhari, Kampung Milianfan*
 - x. *Masjid Nur-Islam, Kampung Sokuluk, Aleksandrovska dan Sodovoe*
 - xi. *Masjid Imam Muazam, Kampung Sokuluk, Aleksandrovska dan Sodovoe*
 - xii. *Masjid Imam Azam, Kampung Sokuluk, Aleksandrovska dan Sodovoe*
 - xiii. *Masjid Nur-Islam, Bandar Tokmok*
 - xiv. *Masjid Imam Maturdi, Bandar Tokmok*
 - xv. *Masjid Imam Muazam, Bandar Tokmok*
 - xvi. *Masjid Al-Ihsan, Bandar Tokmok*
 - c. Masjid Dungan di Wilayah Osh
 - i. *Masjid Osh*
 - ii. *Masjid di kebun sayur*

BAB 10: MASJID DUNGAN DI UZBEKISTAN 264

- 10.1 Dungan Muslim di Uzbekistan
- 10.2 Masjid Dungan di Uzbekistan

BAB 11: MASJID-MASJID DUNGAN DI RUSIA 267

- 11.1 Masjid-masjid Dungan di Rusia

Tokoh-Tokoh Pemimpin Negara Dunia Islam Melawat Masjid-Masjid Cina 270

Sekitar Solat Sunat Hari Raya Di Masjid-Masjid Cina 276

BAB 12: MASJID-MASJID DI CHINA 278

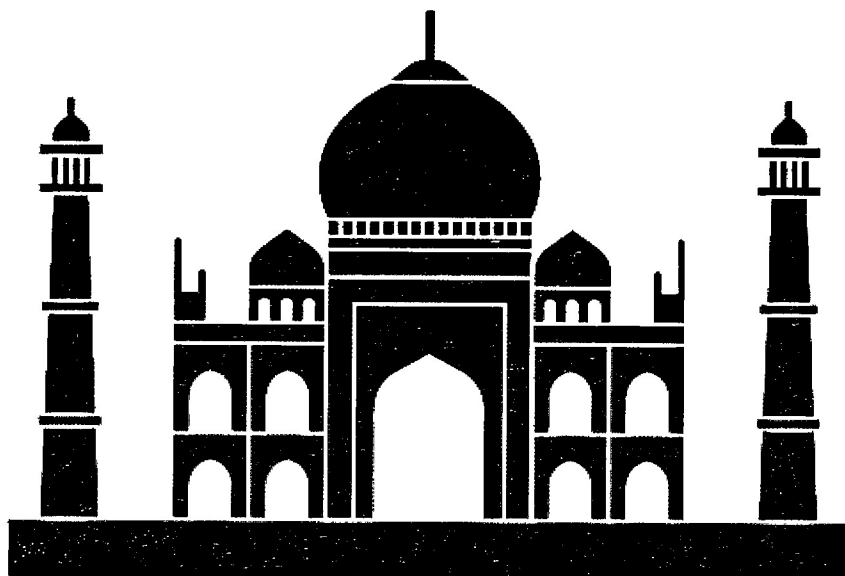
- 12.1 Sejarah Islam di China

- 12.2 **Masjid-masjid Termasyhur di China**
- a. **Masjid-masjid Terkenal di Guangdong**
--Masjid Huaisheng / Masjid Xianxian
 - b. **Masjid-masjid Terkenal di Beijing**
--Masjid Niu Jie / Masjid Dongsi / Masjid Huashi / Masjid Nan Douya / Masjid Haidian / Masjid Dewai/Fayuan / Masjid Changying / Masjid Madian / Masjid Dongzhimen
 - c. **Masjid-masjid Terkenal di Shanghai**
--Masjid Songjiang / Masjid Xiaotaoyuan / Masjid Shanghai Huxi / Masjid Pudong / Masjid Jalan Fuyou
 - d. **Masjid-masjid Terkenal di Fujian**
--Masjid Quanzhou Qingjing / Masjid Shaowu
 - e. **Masjid-masjid di Gansu**
--Masjid Lanzhou Xiguan / Masjid Nanguan / Masjid Qiaomen / Masjid Dunhuang / Masjid Huasi Linxia / Kompleks Masjid dan Makam Ling Ming Tang
 - f. **Masjid di Inner Mongolia**
--Masjid Besar Hohhot
 - g. **Masjid-masjid di Jiangsu**
--Masjid Jinjue / Masjid Caoqiao / Masjid Yangzhou Xianhe
 - h. **Masjid-masjid Terkenal di Shaanxi**
--Masjid Besar Xi'an / Masjid Xi'an Lorong Daxuexi/Daxuexi Xiang / Masjid Xi'an Dapiyuan / Masjid Xi'an Xiaopiuyan
 - i. **Masjid-masjid di Shandong**
--Masjid Besar Jinan Selatan / Masjid Jinan Utara / Masjid Timur Jining Shandong
 - j. **Masjid-masjid di Henan**
--Masjid Puyang Utara / Masjid Kaifeng Timur Henan
 - k. **Masjid di Shanxi**
--Masjid Kuno Taiyuan
 - l. **Masjid di Sichuan**
--Masjid Chengdu Huangcheng
 - m. **Masjid-masjid di Qinghai**
--Masjid Besar Dongguan Xining / Masjid Hongshuiquan / Masjid Agung Jiezi
 - n. **Masjid-masjid di Yunnan**
--Masjid Wanita Najiaying / Masjid Besar Najiaying / Masjid Agung Shadian
 - o. **Masjid-masjid di Zhejiang**
--Masjid Phoenix / Masjid Yuehu Ningbo / Masjid Hangzhou
 - p. **Masjid-masjid di Guangxi**
--Masjid Jalan Chongshan / Masjid Nanning / Masjid Kuno Guilin
 - q. **Masjid-masjid di Ningxia**
--Masjid Besar Tong Xin / Masjid Yinchuan Nanguan / Masjid Najiahu

- r. **Masjid-masjid di Tibet**
--*Masjid Besar Lhasa / Masjid Kecil Lhasa*
- s. **Masjid-masjid di Harbin**
--*Masjid Daowai / Masjid Harbin Xiangfang / Masjid Acheng / Masjid Bukui, Qiqihar*
- t. **Masjid-masjid di Jiling**
--*Masjid Barat Changchun / Masjid Changchun Changtong*
- u. **Masjid-masjid Terkenal di Xinjiang**
--*Makam Afaq Khoja / Masjid Id Kah / Masjid Khotan / Menara Emin / Masjid Lembah Tuyuq / Masjid Kuqa / Masjid Selatan di International Grand Bazaar Xinjiang*
- v. **Masjid-masjid di Sanya, Pulau Hainan**
--*Orang Utsul*
--*Masjid Lama Sanya / Masjid Sanya Selatan / Masjid Sanya Utara / Masjid Nankai*

Rujukan	445
Penghargaan	447

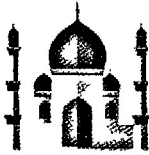
MASJID

“MASJID” (مسجد) adalah istilah Arab bagi rumah ibadat penganut agama Islam. “Masjid” bermaksud “tempat sujud (dalam solat)”. Masjid juga dikenali sebagai Pusat Islam atau pusat komuniti Islam.

Tapak Masjid Pertama dan Kedua

Tapak masjid pertama di dunia ialah Masjidil Haram yang dibina semenjak zaman Nabi Adam A.S. dan tapak masjid kedua yang dibina ialah Masjid al-Aqsa.

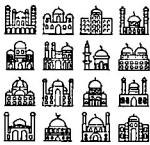
Masjid Pertama dan Kedua Pada Zaman Nabi Muhammad

Ketika Nabi Muhammad ﷺ tiba di Madinah, beliau memutuskan untuk membangunkan sebuah masjid, yang sekarang dikenali dengan nama Masjid Quba. Masjid kedua yang dibina ialah Masjid an-Nabawi, yang bererti Masjid Nabi.

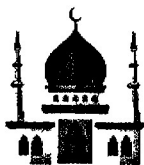
Tiga Masjid Suci di Dunia

Masjidil Haram, Masjid an-Nabawi dan Masjid al-Aqsa ialah tiga masjid tersuci di dunia.

Masjid di Dunia

Sehingga hari ini, terdapat 4 juta masjid di dunia 2020 (Menurut Al-Bayan Daily, laporan oleh Deloitte dan Pusat Pembangunan Ekonomi Islam Dubai).

Masjid Pertama di China

Masjid pertama di China didirikan pada abad ke-8 Masihi di Xi'an. Masjid Raya Xi'an, telah diubah suai kali terakhir pada abad ke-18 Masihi.

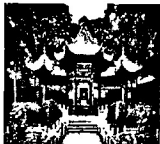
Masjid di China

Hari ini terdapat lebih 39,000 buah masjid di China, yang mana 25,000 daripadanya adalah di Xinjiang.

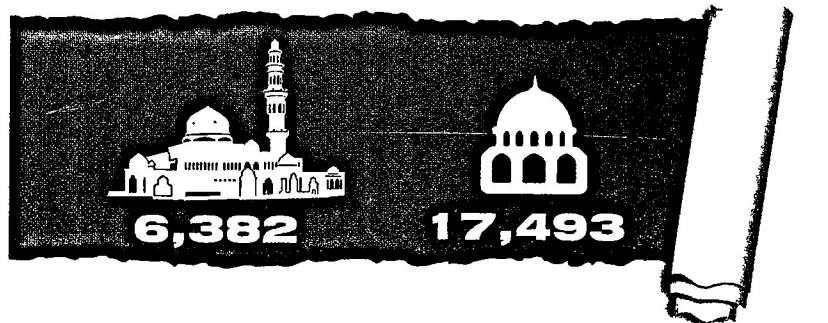
Masjid-masjid Cina di Dunia (luar China)

Terdapat sejumlah 260 buah masjid-masjid Cina di 12 buah negara dan serata dunia.

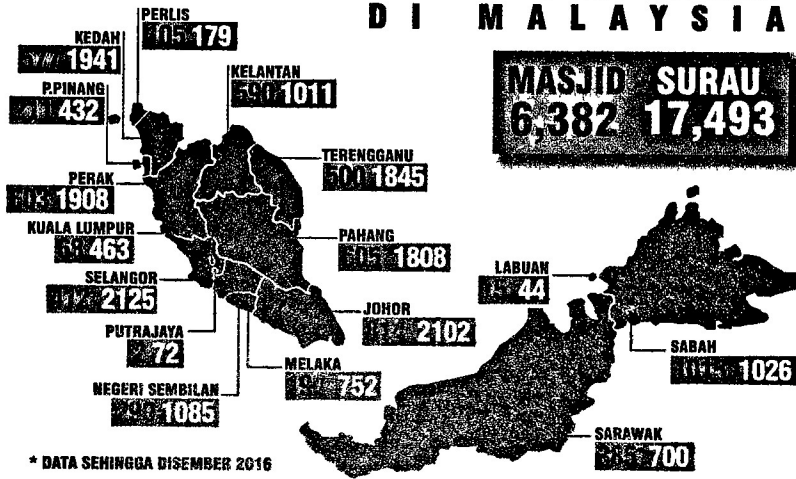

Masjid-masjid Cina yang Terkenal di Dunia

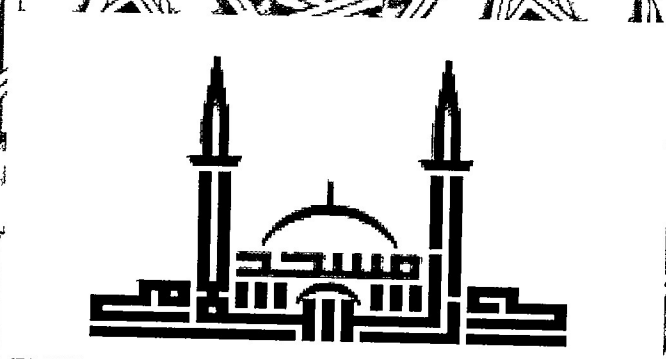
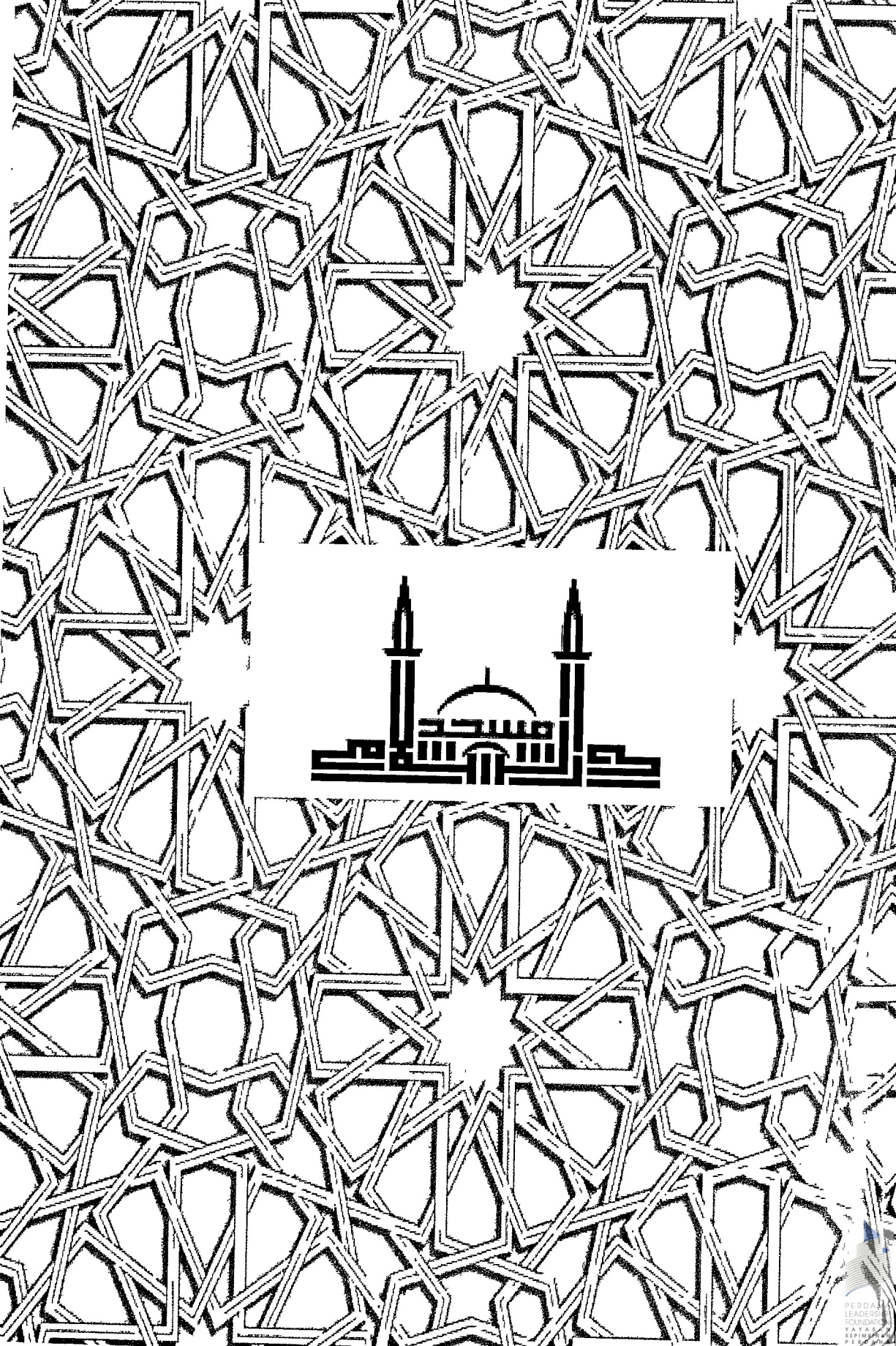
Masjid Karakol (dibina pada tahun 1904) di Kyrgyzstan.

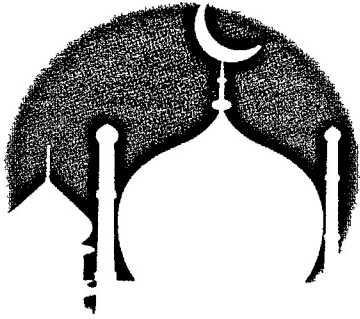

MASJID DAN SURAU DI MALAYSIA

* DATA SEHINGGA DISEMBER 2016

PENGENALAN

Sepertimana yang kita semua ketahui, terdapat kira-kira

39,000 buah masjid di China, di mana 25,000 daripadanya terdapat di Xinjiang. Terdapat juga beberapa versi buku yang memperkenalkan masjid-masjid di China. Kita boleh tahu lebih banyak tentang masjid-masjid ini melalui media lain. Buku "*MASJID-MASJID CINA DI DUNIA*" selain memperkenalkan beberapa masjid terkenal di China pada bahagian kedua, buku ini utamanya menggambarkan masjid-masjid yang dibina oleh orang Cina Muslim di 12 buah negara dan wilayah di luar tanah besar China. Jumlahnya dianggarkan melebihi 260 buah masjid. Hal ini yang semestinya menjadi tumpuan dan tarikan buku ini.

Masjid adalah pusat komuniti Muslim dan tempat suci untuk menyembah Allah. Pada masa yang sama, masjid bukanlah bangunan biasa. Masjid secara komprehensif menggambarkan pembentukan dan sejarah masyarakat, serta faktor-faktor komprehensif seperti seni bina, ekonomi, orang terkenal, pengalaman hijrah, dan ciri-ciri masyarakat.

Pertama, pembinaan masjid-masjid Cina di 12 buah negara berjaya menandakan pembentukan dan pertumbuhan sebuah komuniti. Sebaliknya, jika bilangan orang kecil dalam satu komuniti, mereka akan mengikut masjid tempatan yang lain, dan mustahil untuk membina masjid Cina. Secara umum, hanya apabila jumlah dan pengaruh masyarakat mencapai skala tertentu, akan ada keperluan untuk membina masjid untuk memudahkan ibadah bagi masyarakat Muslim.

Yang kedua, pembinaan masjid-masjid Cina mencerminkan sejarah penghijrahan dan ciri-ciri masyarakat Cina Muslim. Contohnya, Cina Muslim di Thailand dan Myanmar didominasi oleh Cina Muslim dari

Yunnan yang melakukan penghijrahan mereka daripada Dinasti Qing hingga hari ini. Oleh sebab kemudahan geografi, selama beratus-ratus tahun mereka telah berhijrah ke Thailand dan Myanmar atas sebab ekonomi seperti perdagangan, pekerjaan, dan juga untuk mengelakkan peperangan dan kekacauan. Atas penghijrahan ini, terdapat puluhan masjid Cina telah dibina di Thailand dan Myanmar.

Orang Cina Muslim dari Yunnan diketuai oleh “*Keluarga Ma*”, yang mula berhijrah ke Thailand dan Myanmar dengan menggunakan Sungai Mekong atau terus masuk ke Myanmar melalui darat. Di Myanmar, orang Cina Muslim dari Yunnan dipanggil “*Panthay*”. Di Thailand, mereka dipanggil “*Chin Haw*”.

Ini adalah sama dengan komuniti “*Dungan*” di Asia Tengah dan Rusia. Dungan merupakan orang Cina Muslim yang berasal dari utara (barat laut) China. Masyarakat Dungan berhijrah ke Kazakhstan dan Kyrgyzstan 150 tahun yang lalu untuk mengelakkan peperangan dan menjalankan aktiviti perdagangan. Mereka adalah komuniti Cina Muslim yang terbesar di luar China dengan jumlah penduduk sebanyak 120,000 orang. Pada masa yang sama, mereka telah membina masjid Cina Muslim yang paling banyak di luar China. Dalam satu perkampungan Dungan di Ingpan, Kazakhstan, terdapat 6 buah masjid Cina pada tahun 2007 dan kini jumlahnya telah menjadi 15 buah masjid Cina.

Setelah penghijrahan dan pertambahan penduduk Dungan secara berterusan, sejumlah besar orang Dungan telah berpindah ke Uzbekistan dan Rusia. Terdapat lebih daripada 3,000 orang Dungan di Rusia. Setakat ini, tiga buah masjid Cina telah dibina untuk memudahkan orang Islam beribadah di Rusia.

Antara orang Cina Muslim di Malaysia dan Indonesia, terdapat juga orang Hui yang berasal dari China. Akan tetapi majoriti mereka adalah orang Cina tempatan yang memeluk agama Islam tidak lama dahulu, dan alhamdulillah jumlahnya semakin bertambah. Banyak masjid Cina juga dibina yang mencerminkan perkembangan dan pengiktirafan masyarakat Cina Muslim di kedua-dua negara ini.

Di Hong Kong dan Macau pula, selain Muslim dari India dan Pakistan yang datang pada zaman penjajahan British dahulu, sebilangan besar orang Cina Muslim dari tanah besar China berhijrah ke Hong Kong. Terdapat juga orang Cina Muslim yang berhijrah dari tanah besar China ke Taiwan sejak tahun 1950-an. Masjid-masjid yang dibina di Hong Kong, Macau dan Taiwan membuktikan sejarah ini.

Saya selalu berfikir bahawa, tidak kira besar atau kecil, kita mesti mempunyai semacam sumbangan terhadap masyarakat agar kita dapat memberi manfaat kepada dunia untuk tujuan akhirat. Kerana saya tinggal di tanah Melayu, buku ini merupakan salah satu hasil daripada niat untuk menyumbang kepada masyarakat di tanah Melayu. Ia juga merupakan penghormatan kepada nenek moyang kita yang bersungguh-sungguh memperlihatarkan agama Islam di Negara China. Semuanya adalah takdir, dan sejarah tidak dapat dilupakan. Rahmat Allah SWT kepada manusia tidak ada penghujung. Salah satu nikmat Allah SWT adalah masjid sebagai tempat suci untuk beribadah, bersyukur, berdoa, dan belajar.

Dalam proses penterjemahan buku ini, saya dibantu oleh menantu sulung saya, Siti Aisyah Md Tahir. Buku ini ditulis dalam bahasa Melayu, adalah khusus untuk masyarakat Melayu memahami perkembangan masyarakat Cina Muslim di dunia melalui pemilihan masjid-masjid Cina Muslim di dunia. Beberapa kandungan yang penting juga ditulis dalam bahasa Cina agar lebih senang bagi orang Cina Muslim di negara lain untuk membaca atau memahami. Lebih-lebih lagi, buku ini turut melampirkan pelbagai koleksi gambar masjid.

Sebilangan besar bahan dalam buku ini juga diperoleh atas bantuan rakan-rakan Cina Muslim dari banyak negara, yang memberikan gambar dan penerangan termasuk Tuan Omar di Singapura, seorang Cina Muslim yang berasal dari Yunnan dan Myanamar, Tuan Na Yuping, Cina Muslim dari Thailand, Tuan Nu Ma, seorang Dungan dari Rusia, Tuan Hj Suleiman, Dungan dari Kazakhstan, Puan Maya, Dungan dari Kyrgyzstan, Tuan Nurdin dan Tuan Yu Zhiyong, Cina Muslim dari Hong Kong. Saya ingin mengambil kesempatan ini untuk mengucapkan terima kasih kepada mereka semua.

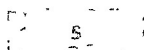
Penyelidikan budaya, sejarah, dan hubungan masyarakat adalah topik yang amat sukar. Sebagai contoh, untuk mendapatkan dan mengkaji maklumat terperinci tentang masjid Cina Muslim Yunnan di Myanmar dan komuniti Dungan di Kyrgyzstan, Kazakhstan dan Rusia tidak mudah. Semuanya dibuat melalui lawatan dan komunikasi telefon berulang kali dengan rakan Cina Muslim yang berada di sana. Orang Dungan kesemuanya bertutur

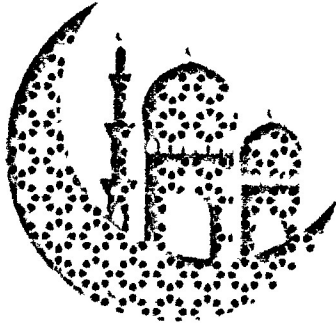
dalam dialek Shanxi iaitu dialek yang sama digunakan oleh penulis. Tetapi ada juga yang bertutur dalam bahasa asing yang tidak difahami oleh penulis. Oleh sebab itu, penulis harus berkomunikasi secara perlahan, dan menggunakan kemudahan maklumat Internet, untuk memahami keadaan orang Cina Muslim di dunia.

Akhir sekali, disebabkan kandungan buku ini melibatkan banyak negara dan sejarah, pastinya ada ketidaksempurnaan, saya ingin memohon maaf jika ada apa-apa yang tersilap ataupun tertinggal. Lebih-lebih lagi, komuniti Cina Muslim di dunia sentiasa berkembang dan berkembang. Dengan perkembangan masyarakat, kehidupan, dan ekonomi, jumlah masjid sudah semestinya akan sentiasa meningkat, insya-Allah. Oleh itu, buku ini adalah satu pengenalan bagi subjek masjid-masjid Cina Muslim, dan saya berharap agar subjek ini akan terus dikaji dan informasinya akan turut ditambah oleh generasi yang akan datang.

Yusuf Liu Baojun

Mac, 2020

前言

众所周知，中国大约有 39,000 座清真寺，其中在新疆就有 25,000 多座。介绍中国的清真寺的书籍现在也有几个版本。我们通过其它新闻媒体了解的也比较多。[[世界华人清真寺精选] 此书除了在后半部分选录介绍了中国的部分著名的清真寺外，其它部分主要反映了在海外十二个国家和地区有华人穆斯林修建的清真寺。数量估计为 260 多座。这应该是本书的重点和吸引人的地方。

清真寺是一个穆斯林社群中心，是崇拜真主的圣洁之地。同时清真寺也不是一个简单的建筑。她综合地反映出了一个社群的形成，建立的历史，还有建筑，经济，著名人物，移民的经历和社群的特点等综合性因素。

一是华人清真寺在 12 国家和地区的修建，成功地标志着一个社群的成立和壮大。反言之如果人数少，就会随入其它当地的清真寺，根本不可能修建华人清真寺，一般来说，只有社群的人数和影响力达到一定的规模，就会有需要修建清真寺，以方便特定穆斯林社群的礼拜功课。

二是反映出了华人穆斯林的移民历史和社群特征。如在泰国，缅甸就以云南穆斯林为主，他们从清朝到当代社会的变迁，由于地域的便利，大批的云南穆斯林几百年来通过经商，避乱到后来的意愿移民，不断迁移到泰，缅两国的历史，大大小小的修建了几十座清真寺。

在缅甸，泰国，由于临近云南。云南回民自古以马帮沿着湄公河。在云南境内称为澜沧江南下。或者通过云南与缅甸的绵长的陆地，直接进入缅甸。再从缅甸进入到泰国及东南亚。缅甸人把云南回族称为“潘泰” (Panthay)。在泰国，云南回族一般聚居在泰国北部山区，包括在清迈城。泰国人称呼他们为“秦霍”人 (Chin Haw)。

这种情形与中亚和俄罗斯的东干人社群一模一样。祖先来自中国西北的回族。在当地，自古俄罗斯人称呼他们是东干。其先辈经过战乱和经商，150 年以前迁移到中亚的哈萨克斯坦和吉尔吉斯斯坦。他们是海外最大的华人穆斯林社群，人口人口有 12 万之多，同时他们的信仰非常虔诚，修建的清真寺数量最多。在哈萨克的营盘东干村，2007 年编者去时有 6 座清真寺，现如今 2020 年已经递增到 15 座清真寺。

东干人经过不断的发展和迁移，有相当数量的东干人移居到了乌兹别克斯坦和俄罗斯，在俄罗斯已有3千多人，在近10年内修建了3座简易的规模较小的清真寺，以便穆民礼拜。

在马来西亚和印度尼西亚有早期从中国来的回族，但更多的是不断皈依的华人穆斯林，人数不断增长，也修建了许多中式清真寺。反映出这两国华人穆斯林社群的壮大和被社会认可。

在香港和澳门地区，香港反映出了早期殖民地时期出现的印巴穆斯林社群的情况，在后期大量大陆回族移居到香港，人数迅速发展壮大，在香港修建的清真寺恰好反映了这些历史。台湾的清真寺也反映了大陆各地回民后期移居台湾的历史。特别是原在泰缅边界云南回民从50年代大量迁移在台湾居住工作。人数不断增长，修建的多处清真寺的情况。

除了社群形成外。在清真寺的历史和建筑艺术方面，世界华人穆斯林清真寺也有多座古老且有盛名的清真寺。如吉尔吉斯坦的卡洛考清真寺，是华人穆斯林清真寺之巨，显示了高超的工艺技艺，修建于1904年。已经有约120年的木制清真寺的历史，是吉尔吉斯坦最有名的建筑之一。而同一来自中国师傅木匠也在几百公里外的哈萨克斯坦境内的东干村，在约1900年修建的两层木制雕刻的清真寺，可以容纳1000多人同时礼拜。应该是距今海外发现的修建最辉煌的清真寺。以其历史，雕刻的艺术精美，规模之大。显示了中华建筑艺术的精纯。2008年，哈萨克斯坦共和国银行，专门发行了为给清真寺的纪念币。确实是我们华人穆斯林的骄傲。而缅甸的曼德拉云南清真寺修建于1856年。已超过150年的历史，在马来西亚文化遗产古城马六甲的葫芦村清真寺是马来西亚最悠久的清真寺之一，而修建人是孙思闵，他是早期从广东大浦来马六甲的。皈依了伊斯兰。在1940年还可以看到中文“大”字清真寺，标明了这一历史；还有泰国南部北大年的克瑞斯清真寺，是早期中国著名人物林道乾皈依伊斯兰教后修建的，都有非常古老的历史故事。

因此，这本书就尝试来书与这些历史，清真寺是礼拜的地方，无论是任何种族的穆斯林都可以进来礼拜。从清真寺当初修建的历史背景，建筑艺术，著名人物，反映出了华人穆斯林的特征和历史，社群的智慧及他们对信仰的深深热爱，反映出了伊斯兰教是属于世界性的宗教。

此书因资料和历史由于有选择性，随着社群的壮大和经济的提高，而清真寺的数量肯定是一直递增发展的。在选择和编辑方面是有偏漏的。我多年前有幸分别考察访问了缅甸，泰国，印尼，香港，台湾，哈萨克斯坦，吉尔吉斯坦，俄罗斯等地的华人穆斯林社群后裔，影响非常深远。

在编辑此书时，我的内人很早时，为了给马来社会介绍中国穆斯林发展情况。打算用马来语出版一本书。就一直收集清真寺的资料。去年（2019），我就建议倒不如出版一本《世界华人清真寺精选》书。因为，这近20年来，有机会，我多次考察游访过海外华人社群包括清真寺。目前，

世界上还没有有关这课题的一本书。让她参与协助此书，也是我们人生的一个成就。在我的鼓励下，她就热心地寻找和阅读了大量介绍关于泰国，缅甸，台湾，香港，吉尔吉斯等华人穆斯林的资料。对图片的整理，打字和编撰也做了大量收集工作，为此书的完成贡献良多。她说很高兴，在查阅整理中，可以了解到以前不知道的知识。同时，还学会了图书的编辑包括内容的设计。我确实很高兴她可以参与这样有意义的工作。来通过海外华人清真寺来促进有关海外华人穆斯林移民的历史。

我经常想，人活在世界上，大小应该有些作为。古人说的，穷则独善其身，达则兼济天下。写作编著此书应该是这样的心理愿望。也是对辛勤养育我们的先祖的一种孝报。人生如梦，天命难忘。万能真主对人类的赐福，取之不尽，用之不竭。每个清真寺都是崇拜，感恩，祷告的圣洁之处。

本书的马来语，也是自己的大儿媳西蒂女士的参与帮助而成的。她是马来同胞，用她的母语马来文来翻译校对，谢谢她的协助。本书，主要是用马来语，是对马来社会通过世界华人清真寺精选来了解中华穆斯林在世界多国的一本书。一些重点也编写为华文。为世界华人穆斯林阅读上的方便。况且，清真寺一书主要以图片为主的。

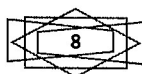
本书的许多资料也受到多国华人穆斯林朋友的大力协助，提供图片和说明。包括生活在新加坡的缅甸云南回族奥玛尔马，泰国北部的纳禹平先生，远在俄罗斯的东干朋友沙拉托夫的奴玛兄弟，哈萨克斯坦苏莱曼哈知，吉尔吉斯斯坦的东干人玛雅女士，奴尔丁兄弟和香港的余志勇先生等。借此机会，一一表示感激之情。

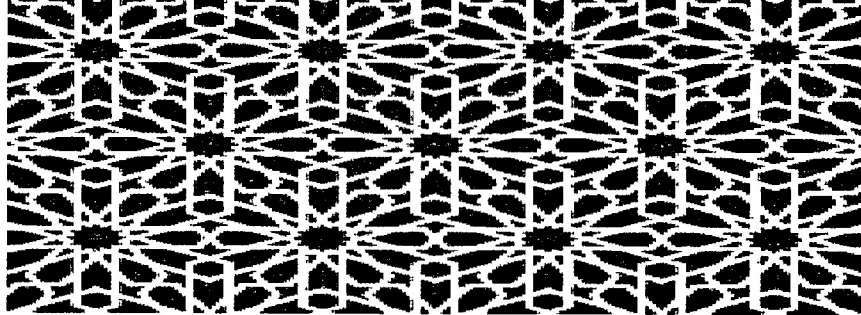
最后，此书的内容由于牵涉国家地域大，肯定是挂一漏万，让内行见笑。况且，海外华人穆斯林的社群不断发展中扩充中，随着社群人数的增长，经济生活的发展富裕，清真寺的数量会一直会增加的，还有可能遗忘和不知道的信息。都是可能的。所以，此书应该是一种抛砖引玉的角色。希望后来者的研究，可以弥补本书不足。

文化研究，历史研究，和跨国家地区地域的社群联系研究。常理有可以预见到辛劳和艰难。如研究缅甸云南清真寺的详细分布资料，俄罗斯最近 10 多年来出现的东干特别社群，和他们的 3 座清真寺。都是反复通过自己的同胞，不断联系。东干族都说陕西方言，笔者，还可以来交流。但一些历史和地名，他们都用俄罗斯语表述。必须慢慢沟通，加上现代网络信息的方便，才能明白了解到东干同胞在俄罗斯境内包括清真寺的情况。

劉寶軍

2020 年 3 月

BAB 1

MASJID-MASJID CINA DI MALAYSIA

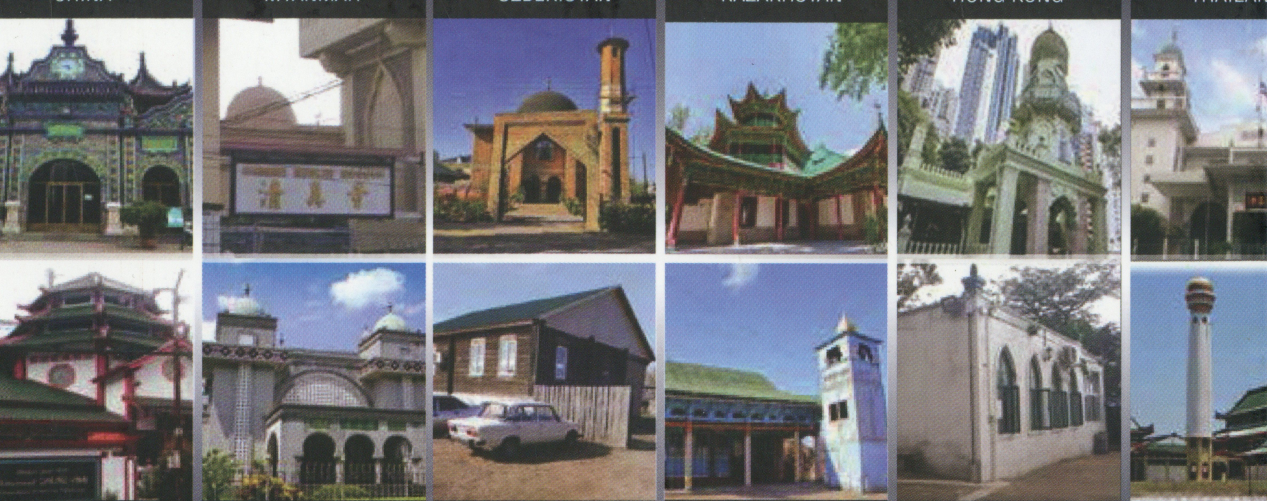
摘要：马来西亚华人穆斯林人数有 6 万人多（2000 年统计数字）。有 8 座华人清真寺。著名的华人清真寺有马六甲的大字清真寺。

1.1 ORANG CINA MUSLIM DI MALAYSIA

Pengaruh Awal Cina Muslim di Melaka

Pada tahun 1405, lawatan Cheng Ho ke Melaka dengan pasukan armadanya bukan sahaja menandakan bermula hubungan rasmi antara Melaka dengan China, tetapi juga permulaan hubungan dengan orang Cina Muslim. Sultan Melaka menghantar utusannya untuk mengikuti Cheng Ho pulang ke China. Para utusan telah dilayan dengan baik oleh Maharaja Ming dan apabila pihak utusan telah menamatkan masa mereka di China, Baginda telah disampaikan dengan banyak hadiah termasuk payung kuning, cop mohor, sutera dan sebagainya untuk dibawa kembali ke Melaka. Selepas lawatan tersebut, hubungan antara China dan Kesultanan Melaka berterusan apabila tiga Sultan: Parameswara (1405 - 1414), Iskandar Shah (1414 - 1424) dan Muhammad Shah (1424 - 1444), melawat China.

Selepas Cheng Ho berlayar kali terakhir pada tahun 1434, hubungan antara China dan Kesultanan Melaka

INDONESIA

TAIWAN

RUSSIA

KYRGYZSTAN

MACAU

MALAYSIA

Terdapat kira-kira 40,000 buah masjid di China yang setiap satunya mempunyai sejarah dan keunikannya yang tersendiri. Sebahagian masjid ini telah wujud melebihi 1,400 tahun yang lalu. Buku 'Masjid-masjid Cina di Dunia' merupakan buku yang pertama seumpamanya yang bukan sahaja memperkenalkan masjid-masjid yang terpilih di negara China, bahkan ia juga memfokuskan 260 buah masjid yang dibina oleh orang Cina Muslim di 12 negara dan serata dunia seperti Malaysia, Indonesia, Thailand, Myanmar, Hong Kong, Taiwan, Kazakhstan dan Kyrgyzstan. Masjid-masjid ini ada kaitannya dengan sejarah, seni bina dan rekabentuk, tokoh-tokoh pemimpin Muslim setempat dan ilmuan-ilmuan Islam yang ternama.

